

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نیکی به همسایه

مؤلف: ازهری احمد محمود

مترجم: پدram اندایش

نام کتاب: نیکی به همسایه

مؤلف: ازهری احمد محمود

مترجم: پدram اندایش

ناشر: بوکان - انتشارات

نوبت چاپ: اول - پاییز ۱۳۹۶

چاپ: بوکان - رامان

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ریال

کلیه حقوق چاپ و نشر برای مؤلف محفوظ است.

بسم الله الرحمن الرحيم

شکر و ستایش برای الله تعالی است که درای فضیلت
دائمی می باشد... و منت نهادن و نعمت دادنش زیاد می باشد... و
صلوات و سلام بر پیامبر برگزیده اش... و بر آل و اصحابش که
اهل وفا بودند... و اما بعد:

برادر مسلمانم: یکی از معانی بلند این امر می باشد و آن
را در دین حق گرای خود می یابیم: تحریک نمودن به همکاری
داشتن و مهربانی بین مسلمانان؛ تا این که اجتماع اسلامی به
مانند یک بدن گردد...

به این معنا رسول الله ﷺ اشاره نموده است و فرموده است:
«مثل المؤمنين في توادهم، وتراحمهم، وتعاطفهم؛ مثل الجسد؛
إذا اشتكى منه عضو، تداعى له سائر الجسد بالسهر والحمى»
(مثال مؤمنان در دوست داشتن یکدیگر و مهربانی بین آنها و
عاطفه خرج دادن بینشان؛ به مانند جسدی واحد می باشد، اگر

یک عضو دچار مشکل شود، بقیه‌ی بدن دچار بیماری و تب می‌شود) [رواه البخاری (بخارایی) و مسلم].

برادر مسلمانم! از سببهای انجام پذیرفتن دوستی بین مسلمانان: نیکی به همسایه می‌باشد.

ای شخص عاقل! اگر کسی به همسایه‌هایش نیکی کند و آنها به او نیکی کنند و تمامی مسلمانان دارای این اخلاق شوند؛ حال اجتماع اسلامی چگونه خواهد شد؟!

شکی وجود ندارد که با انجام این عمل خوشبخت می‌شوند؛ بی‌مصیبتی در بین آنها به جریان در می‌آید؛ افراد آن را در حالی می‌بینی که به یکدیگر کمک... و مهربانی می‌کنند... عاطفه به خرج می‌دهند...

نیکی به همسایه دلیلی بر راستگو بودن مسلمان است

برادر مسلمانم! نیکی به همسایه، برهان و دلیلی بر راستگویی تعامل با الله تعالی است؛ آن اخلاقی است که کسی

دارای آن نمی‌باشد، مگر کسانی که دارای فضیلت و اخلاق والا هستند...

انجام دادن نیکی، عملی است که کسی طاقت آن را ندارد، مگر کسی که دارای اخلاق آسان‌گیری باشد... و فضیلت‌ها را دوست بدارد...

بر عکس این امر کسی است که او را در حالتی می‌بینیم که نسبت به نیکی کردن و انجام اخلاق والا کراهت دارد؛ او را نمی‌پاییم مگر آن که پست می‌باشد... و امور حقیر را دوست می‌دارد!

بیایید با ما تا در این وصیت نبوی گرانقدر وارد شویم و در حروف آن با دِلِمان تأمل کنیم!

رسول الله ﷺ فرموده است: «کن ورعاً تکن أعبد الناس، وکن قنعاً تکن أشکر الناس، وأحب للناس ما تحب لنفسک تکن مؤمناً، وأحسن مجاورة من جاورک تکن مسلماً» (پرهیزگار باش که عابدترین مردم می‌شوی، و قانع باش که

شاکرترین مردم می‌شوی، و آنچه را برای خودت دوست داری برای مردم دوست بدار که مؤمن می‌شوی، و به همسایه‌ات که در جوار تو است نیکی کن! مسلمان می‌شوی] [رواه الخرائطی فی مکارم الأخلاق / السلسلة الصحيحة: ۹۳۰].

برادر مسلمانم! همان گونه که دیدیم پیامبر ﷺ نیکی به همسایه را از علامت‌های راستین بودن اسلام قرار داده است... از آن می‌فهمیم که آزار دادن همسایه با اسلام منافات دارد!

رسول الله ﷺ فرموده است: «من كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليكرم ضيفه، ومن كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليقل خيراً أو ليصمت» (کسی که به الله و آخرت ایمان دارد، پس مهمانش را گرامی دارد و کسی که به الله و آخرت ایمان دارد، سخن خیر بگوید، و اگر نه ساکت شود). [رواه البخاری (بخارایی) ومسلم، «واللفظ لمسلم»].

ابن أبی جمرة رحمه الله گفته است: «حفظ [حقوق]

همسایه از کامل بودن ایمان است».

ابن عباس رضی الله عنهما گفته است: «سه اخلاق بود که در جاهلیت نیکو دانسته می‌شد و مسلمانان به آن سزاوارتر می‌باشند: اولین آنها: اگر مهمانی نزد آنها می‌آمد، کوشش می‌نمودند تا به او نیکی کنند، دوم: اگر زنی نزد آنها پیر می‌شد و طاقت او را نداشتند، او را حفظ می‌کردند از ترس آن که ضایع شود، سوم: اگر بر گردن همسایه‌ی آنها دینی بود یا سختی و مشکلی برای او ایجاد می‌شد، کوشش می‌نمودند تا دین او را پرداخت کنند و او را از آن سختی نجات دهند».

برادر مسلمانم! نیکی به همسایه، دلیلی بر کرامت اخلاق می‌باشد... و همچنین صادقانه بودن اسلام... خودمان را در چه حالتی می‌بینیم، آیا از کسانی هستیم که به همسایه‌هایشان نیکی می‌کنند؟ یا از کسانی که همسایه‌هایشان را آزار می‌دهند؟!

باید اشتیاق داشته باشیم تا به اخلاق والا دست یابیم... و از کسانی باشیم که دینشان را برای الله تعالی خالص کرده‌اند...

جاورت شییان فاحلولی جوارهم

إن الکرام خیار الناس للجار

نیکی کردن به همسایه چگونه است؟

برادر مسلمانم! نیکی کردن حائلهای زیادی دارد، و مهمترین آنها را بیان می‌دارم... پس شما نیز خودتان را مورد حساب و کتاب قرار دهید که در کجای آنها قرار دارید؟! از جمله خصلتهایی که شخص با انجام دادنشان از کسانی می‌شود که به همسایه‌هایشان نیکی می‌کنند، این موارد است:

✱ گرمی داشت وی و با چهره‌ای بشاش با آنها برخورد کردن:

گرمی داشت همسایه این است که در دیدار با او پذیرایی صورت گیرد و اگر داخل خانه‌تان شد، به او خدمت شود و شادی آشکار گردد و با دیدنش در صورت بشاشیت وجود داشته باشد...

رسول الله ﷺ فرموده است: «خیر الأصحاب عند الله تعالی؛ خیرهم لصاحبه، وخیر الجیران عند الله تعالی خیرهم لجاره» (بهترین همنشین نزد الله تعالی بهترین آنها با همنشینش است و بهترین همسایه نزد الله تعالی بهترین آنها با همسایه‌اش می‌باشد). [رواه الترمذی وأحمد و غیرهما/ السلسلة الصحيحة: ۱۰۳].

• مشکلات او را بر طرف نمودن، مخصوصا اگر نیازمند باشد:

شایسته مسلمان است که از احوال همسایه‌اش آگاه گردد، از او سوال نماید و بر آن تأکید داشته باشد؛ اگر همسایه از نیازمندان ضعیف بود؛ با نیکی و احسان نمودن به وی با او تعامل داشته باشد...

رسول الله ﷺ فرموده است: «لیس المؤمن الذی یشبع وجاره جائع إلی جنبه» (مؤمن نیست کسی که سیر باشد و همسایه‌ی کنارش گرسنه باشد). [رواه البخاری (بخارایی) فی

الأدب المفرد والطبرانی والحاكم / السلسلة الصحيحة: ۱۴۹].

✱ هدیه دادن به او حتی اگر ثروتمند باشد:

هدیه دادن در بین مسلمانان باعث ایجاد الفت و محبت می‌شود؛ و اگر بین همسایه‌ها باشد، الفت و دوستی آنها را زیاد می‌کند...

پیامبر ﷺ فرموده است: «یا نساء المسلمات لا تحقرن جارة لجارتها، ولو فرسن شاة» (ای زنان مسلمان، کسی از شما [نیکی به] همسایه‌اش را حقیر نشمارد، حتی اگر به اندازه‌ی استخوان گوسفندی که دارای گوشت کمی است باشد). [رواه البخاری ومسلم].

معنای «فرسن شاة»: استخوانی است که دارای گوشت کمی است.

بلکه شایسته‌ی همسایه است که به همسایه‌اش هدیه دهد و به او نیکی کند؛ حتی اگر همسایه کافر بود...

مجاهد گفته است: نزد عبد الله بن عمرو بودم و غلام او

گوسفندی را سلاخی می‌کرد، و گفت: اگر کارت تمام شد آن را به همسایه‌ی یهودی ما نیز بده! مردی در آنجا گفت: آیا یهودی؟ الله تو را اصلاح گرداند! گفت: از پیامبر ﷺ شنیدیم که به [نیکی کردن به] همسایه سفارش می‌نمود؛ تا آنجا که ترسیدیم که از ما ارث ببرد!

حفظ مال و ناموس همسایه:

عده‌ی زیادی در این امر آسانگیری می‌کنند؛ و از مسائل ناموسی همسایه اطلاع می‌یابند در حالی که آن حرام است و اگر فرصتی پیدا کنند به مال و ناموس او دست درازی می‌کنند. این از بزرگترین اموری است که همسایه را آزار می‌دهد و عملی بسیار زشتی است و آن مخالف راهنمایی‌های تعالیم اسلام به وی می‌باشد.

پیامبر ﷺ در این امر شدیداً سخت گرفته است، پس آن را بشنوید!...

رسول الله ﷺ از اصحابش درباره‌ی زنا سوال فرمود. گفتند: حرام است و الله و رسولش آن را حرام کرده‌اند. فرمود: «لأن يزني الرجل بعشرة نسوة، أيسر عليه من أن يزني بامرأة جاره» (اگر کسی با ده زن، زنا کند بهتر از آن است که با زن همسایه - اش زنا کند). از آنها درباره‌ی دزدی سوال نمود، گفتند: حرام است و الله عز وجل و رسولش آن را حرام کرده‌اند. فرمود: «لأن يسرق من عشرة أهل أبيات؛ أيسر عليه من أن يسرق من بيت جاره!» (اگر از ده خانه دزدی کند بهتر است تا از خانه‌ی همسایه اش دزدی کند). [رواه البخاری (بخارایی) فی الأدب المفرد وأحمد / السلسلة الصحيحة: ۶۵].

برادر مسلمان! حفظ مال و ناموس همسایه از [اخلاق] والا می‌باشد؛ امری که در اوایل [اسلام] به آن افتخار می‌کردند و آن را از امور والا می‌دیدند... شاعر می‌گوید:

والجار لا تذكر كريمة	واغضب لكلب الجار إن هو
احفظ أمانته وكن عزاً له	أبدأ وعماءه متجنباً

کن لینا للجار واحفظ حقه کرما ولا تک للمجاور

صبر بر آزار دیدن از همسایه:

گاهی مسلمانی از طرف همسایه‌ی غیر صالح خود آزار می‌بیند و آزمایش می‌شود؛ آن همسایه از او سخن چینی می‌کند و آزارش می‌دهد، پس در این حالت بر مسلمان چه چیزی واجب می‌شود؟!

بر مسلمان واجب است تا در برابر آزار همسایه‌اش صبر نماید و تا آنجا که ممکن است با نیکی کردن به او با وی مدارا کند؛ تا این که به ستایش دیگران دست یابد و آزار او و حماقتش را تلافی نکند، و این از نیکی به وی می‌باشد...

مردی نزد ابن مسعود رضی الله عنه آمد و گفت: همسایه‌ای دارم که مرا آزار می‌دهد و مرا دشنام می‌دهد و عرصه را بر من تنگ نموده است.

ابن مسعود رضی الله عنه گفت: «برو! اگر او در برابر تو از الله

نافرمانی می‌کند، پس تو درباره‌ی وی از الله اطاعت کن!». حسن بصری رحمه الله گفته است: «همسایه‌ی خوب کسی نیست که آزار را پاسخ دهد، بلکه همسایه‌ی خوب کسی است که بر آزار صبر نماید!».

خودداری کردن از آزار دادن همسایه:

از امور زشت و قبیح، این است که همسایه‌ای همسایه‌ی خود را آزار دهد و در آن گناهی بزرگ وجود دارد... اما کسی که از آزار همسایه‌اش خودداری کند؛ همانا او حقیقتاً نیکوکار است...

پیامبر ﷺ فرموده است: «والله لا یؤمن! والله لا یؤمن! والله لا یؤمن!» (قسم به الله مؤمن نیست! قسم به الله مؤمن نیست! قسم به الله مؤمن نیست!) گفته شد: چه کسی ای رسول الله؟! فرمود: «الذی لا یأمن جاره بوائقه» (کسی که همسایه‌اش از شر او در امان نباشد). [رواه البخاری (بخارایی)].

حافظ ابن حجر در الفتح گفته است: أحمد و إسماعیلی اضافه کرده‌اند که [صحابه] گفتند: معنای «بوائقه» چیست؟ فرمود: «شره» (شرّ او)!

و مفرد «بوائق»، «بائقة» است: آن بدبختی بوده و امری هلاک کننده می‌باشد.

در این ماجرای شگفت انگیز تأمل کن؛ امری که تو را به بالاترین همت برای از بین بردن آزار، از طرف همسایه راهنمایی می‌کند...

کسی از زیاد بودن موش در خانه‌اش شکایت کرد، به او گفته شد: اگر گربه‌ای نگهداری کنی چطور خواهد شد؟ گفت: می‌ترسم موشها از صدای گربه بترسند و به خانه‌ی همسایه‌ها فرار کنند، آن چیزی را برای آنها دوست می‌دارم که برای خودم دوست می‌دارم!

* در اینجا خلاصه‌ی آنچه را که بیان داشتیم با عباراتی مختصر از سخن نصر بن محمد سمرقندی می‌آوریم که وی

رحمه الله گفته است: «تمامی نیکی به همسایه در چهار امر است:

اول: با او در آنچه نزد او است همدردی کند. دوم: به آنچه نزد وی است طمع نداشته باشد.

سوم: آزار را از وی دور کند. چهارم: بر آزار وی صبر نماید».

برادر مسلمانم! این بعضی از اموری است که توسط آنها می‌توانی به همسایه‌ات نیکی کنی، پس قسمتی از آن را بر روی چشم خود قرار دهیم...

از کسانی باش که گفته می‌شود: فلانی به همسایه‌اش نیکی می‌کند.

و از کسانی نباش که گفته می‌شود: فلانی به همسایه‌اش بدی می‌کند.

خطاب به کسی که همسایه‌اش را آزار می‌دهد!

برادر مسلمانم! این کلماتی است که به وسیله‌ی آن کسی که چشمانش از اخلاق والا کور می‌باشد، پند داده می‌شود و در نتیجه با آن، با اخلاق پستش مخالفت می‌کند!

به کسانی که خشم الله تعالی و لعنت او را برای خود بر می‌گزینند!

به آنان می‌گوییم: آیا می‌دانی که آزار همسایه سبب غضب الله تعالی می‌شود؟! آیا می‌دانند که آزار همسایه سبب لعنت الله تعالی می‌شود؟!

آیا می‌دانند آزار همسایه سبب عدم قبول شدن اعمال صالح می‌گردد؟!

و بزرگترین آنها! آیا می‌دانند آزار همسایه سبب داخل شدن به آتش جهنم می‌شود؟!

حافظ ابن رجب رحمه الله گفته است: «آزار همسایه‌ی امری حرام است و آزار دادن به ناحق بر هر کسی حرام است

ولی آزار دادن در حق همسایه دارای شدیدترین حالت آن می- باشد».

✽ پس ای کسی که همسایهات را آزار می‌دهی... و مورد غضبِ پروردگارت قرار گرفته‌ای! در این ماجرا تأمل کن و حالتی را تصور کن که از آزار دهندگان همسایه باشی...

مردی نزد پیامبر ﷺ از همسایه‌اش شکایت نمود، و او فرمود: «أحمل متاعك، فضعه على الطريق، فمن مر به يلعنه!» (کالایت را بردار و آن را در راه بگذار کسی که از کنار آن عبور کند، او را لعنت می‌کند) و آن را قرار داد و هر که از کنار آن گذشت او را لعنت کرد، نزد پیامبر ﷺ آمد و گفت: ملاقاتی با هیچ انسانی نداشتم!

و فرمود: «إِنَّ لعنة الله فوق لعنتهم» (لعنت الله بالاتر از لعنت آنها است!) سپس به کسی که از او شکایت شده بود فرمود: «كفيت» (کافی شد) و یا مانند آن را فرمود او نحوه. [رواه البخاری (بخارایی) فی الأدب المفرد / تصحيح الألبانی:

[۱۲۵]

* ای کسی که همسایهات را آزار می دهی! این ماجرای دیگر است؛ و آن شدیدتر از حالت اول می باشد و آن پندی برای تو می باشد... و شدیدتر از آن پندی نمی یابی!

ابوهریره رضی الله عنه گفته است: به پیامبر صلی الله علیه و آله گفته شد: یا رسول الله! فلان زن شب نماز می خواند و روز را روزه می گیرد و [عمل صالح] انجام می دهد و صدقه می دهد و این در حالی است که همسایه اش را آزار می دهد. رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: «لا خیر فیها هی من أهل النار» (خیری در او وجود ندارد او از اهل آتش جهنم است) گفتند: فلان زن نماز واجب می خواند و با کشک صدقه می دهد و کسی را آزار نمی دهد، رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: «هی من عاقبة ذلک؟! فما قولک فی ذنب یدخل أهل الجنة» (آیا او همان عاقبت را دارد؟! نظر تو درباره ی گناهی که کسانی که داخل بهشت می شوند انجام می دهند، چیست؟) [یعنی او از اهل بهشت است، همان طور که در حدیث دیگری به صراحت

آمده است]. [رواه البخاری (بخارایی) فی الأدب المفرد وأحمد
وغرهما / السلسلة الصحيحة: ۱۹۰].

پس ای کسی که همسایهات را آزار می‌دهی، آیا می-
پنداری که صاحب وی تو را به جهنم وارد نمی‌کند؟!
پس از پروردگارت بترس ای کسی که همسایهات را آزار
می‌دهی! و بدان که فردای [قیامت] در پیشگاه الله تعالی حاضر
خواهی شد... پس در آن وقت چه خواهی گفت؟!
کدامین عذر را خواهی آورد؟!

آیا می‌پنداری از عذاب او نجات می‌یابی، همانا عاقبت
آن زن که همسایه‌هایش را آزار می‌داد را ندیدی؟!
امروز اخلاص خودت را وسیع کن!... و غفلت نداشته
باش! پس چه کسی توانایی عذاب الله تعالی را دارد؟!

ای محروم! وای بر تو! همان طور که در اول گفته شد:
ناری ونار الجار واحدة وإليه قبلى تنزل القدر
ما ضر جاراً لى أجاره أن لا يكون لبابه ستر

أغضی إذا ما جارتی حتی یواری جارتی الخدر
پس ای کسی که همسایه‌اش را آزار می‌دهی! آیا می‌دانی
آن یعنی چه؟!

بدان که کسی که همسایه‌اش را آزار می‌دهد، دارای
شرترین اخلاق می‌باشد:

أول: دارای اخلاق انسانهای پست است!

دوم: بهره‌ای از اخلاق اهل فضیلت و انسانهای بزرگ
ندارد.

سوم: اخلاق پست را به جای اخلاق والا انتخاب کرده
است!

چهارم: سعی او این است که خودش را به دست خودش
هلاک کند!

سرگردان می‌شوی ای کسی که همسایه‌اش را آزار می-
دهد!... و بدان که تو به چیزی دست نیافته‌ای مگر اعمال بد... و
اخلاق پست!

فضیلت‌های نیکی کردن به همسایه

بدان ای کسی که توفیق یافته‌ای؛ کسی که به همسایه‌اش نیکی کند، توسط خیر که برای او غنیمت می‌باشد، رستگار شده است... و برنده‌ی بالاترین جایزه می‌باشد!

با شما هستم! ای کسانی که در طلب فضیلت‌ها هستید! این فضیلت‌هایی است که توسط آن بعضی بر بعضی برتری دارند؛ مانند مرواریدی که به لباس دوخته می‌شود!

* نیکی کننده به همسایه به رضایتمندی الله تعالی دست یافته است...

* نیکی کننده به همسایه به داخل شدن به بهشت دست یافته است...

* نیکی کننده به همسایه دارای اخلاق کسانی است که اخلاق والا دارند و از اهل فضیلت می‌باشند...

* نیکی کننده به همسایه اخلاق نیکو را برگزیده است و رذالت‌های اخلاقی را کنار گذاشته است...

* نیکی به همسایه دلیلی بر صادقانه بودن ایمان به الله

تعالی می‌باشد...

* نیکی به همسایه دلیلی بر کامل بودن عقل و برتر بودن آن دارد...

* نیکی کننده به همسایه نزد همسایه‌ها و برادران دوست داشتنی است...

* نیکی کننده به همسایه به یاد نیکو در زندگی و بعد از مرگش دست یافته است...

* و در آخر، اگر الله تعالی به خاطر این خصلت زیبایت تو را دوست داشته باشد! در زندگی دنیایت به دو سعادت دست یافته‌ای: عمل زیبا و سودی که نتیجه‌ی آن محبت مخلوقات نسبت به تو می‌باشد.

همچنین در روز قیامت؛ دارای دو سعادت بزرگ می‌باشی: دست یافتن به رضایتمندی الله تعالی! و داخل شدنت به بهشت!

ای فرد عاقل! تفکر کن! آیا می‌خواهی این امور را با

چیزی به غیر از آن عوض کنی؟!

و بدان که تعداد روزهای دنیا کم می‌باشد... و همه‌ی آن
از دست تو خواهد رفت... پس فایده رقابت در رذیلت‌ها چه
می‌باشد؟!

اگر در حال این زیانکاران بنگری؛ امری که آنها را وارد
این محل هلاک شدن می‌کند؛ چیزی نیست جز دوست داشتن
دنیا و رقابت در کالای اندک آن!

پس ای طلب‌کننده‌ی فضیلت‌ها! پند را امروز بپذیر قبل از آن که
روزی بیاید که پند بپذیرفتن به تو سود نمی‌دهد!

از فضیلت‌های امروز سود ببر، قبل از آن که روزی برسد
که چیزی به تو سود نمی‌رساند، مگر آنچه از قبل فرستاده‌ای!
سپس بعد از آن! هوشیار کسی است که از دیگران پند
گیرد... اخلاق نیکی را که داری ترک نکن، به این بهانه که در
دیگران اخلاق بد وجود دارد [و در اخلاق نیکو نزد الله تعالی
اخلاص داشته باش و پاداشت را از الله متعال بخواه نه از

مردم]...

سپس به الله تعالی امید خواهیم داشت؛ تا ما و شما را به
بهترین اخلاق هدایت فرماید؛ زیرا کسی به بهترین اخلاق
هدایت نمی‌کند، مگر او... و ما و شما را از اخلاق بد حفظ
نماید، زیرا کسی بدی را دفع نمی‌کند، مگر او...
شکر و ستایش برای الله تعالی است... و صلوات و سلام
بر پیامبر محمد و بر آل و اصحابش و تابعین.

